

Bąki (Diptera: Tabanidae) wschodniego Pomorza Polski
Horse flies (Diptera: Tabanidae) of the east of Pomerania (Poland)

DOI: 10.5281/zenodo.17831765

Szymon Kruzel ¹, Robert Żóralski ² , Wojciech Gilka ^{1*}

¹ Uniwersytet Gdański, Wydział Biologii, Katedra Zoologii Bezkręgowców i Parazytologii,
Pracownia Zoologii Systematycznej; ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk;
e-mail: szymonkruzel@gmail.com, * wojciech.gilka@ug.edu.pl

² ul. Norwida 9, 84-240 Reda; e-mail: robert@insects.pl

* autor korespondencyjny

ABSTRACT. This article contributes to the knowledge of the family Tabanidae recorded so far in the eastern part of the Polish Pomerania. The work is based on data reported in the literature and new, unpublished materials collected over a 40-year period. The examined specimens were identified to 6 genera and 23 species (nearly 45% of the Polish Tabanidae). Several species of the genera *Haematopota*, *Hybomitra* and *Tabanus* were rarely observed in the study region and/or have not been recorded here prior to this research. The most diverse genera were *Hybomitra* and *Tabanus*. The most abundant species were *Haematopota pluvialis*, *Chrysops caecutiens*, and *Tabanus maculicornis*. Adults appeared from early May to late August, with the highest number of species recorded in June (21 species). An updated checklist of Polish Tabanidae is also provided.

KEY WORDS: Diptera, faunistics, horse flies, new records, checklist, Poland

WSTĘP

Bąki, nazywane również ślepakami (Tabanidae) należą do podrzędu muchówek krótkoczułkich (Diptera: Brachycera). W rodzinie tej wyróżnia się 200 rodzajów, do których należy ponad 4750 gatunków (Catalogue of Life). Poza Antarktydą, Tabanidae występują na wszystkich kontynentach i zasiedlają wszystkie strefy klimatyczne - od tundry arktycznej, przez pustynie i lasy tropikalne (Trojan, 1979). Z Polski wykazano do tej pory 51 gatunków należących do 12 rodzajów (Trojan, 2007). Ze względu na niedawno zaproponowane zmiany statusu systematycznego niektórych

Tabanidae, polegające na wykluczeniu synonimów oraz nowej interpretacji nazw taksonów różnego szczebla, liczba gatunków Tabanidae wykazanych w Polsce wynosi 52. W szczególności kompleks gatunków *Hybomitra bimaculata* sprawia trudności taksonomiczne (Zeegers, 2018).

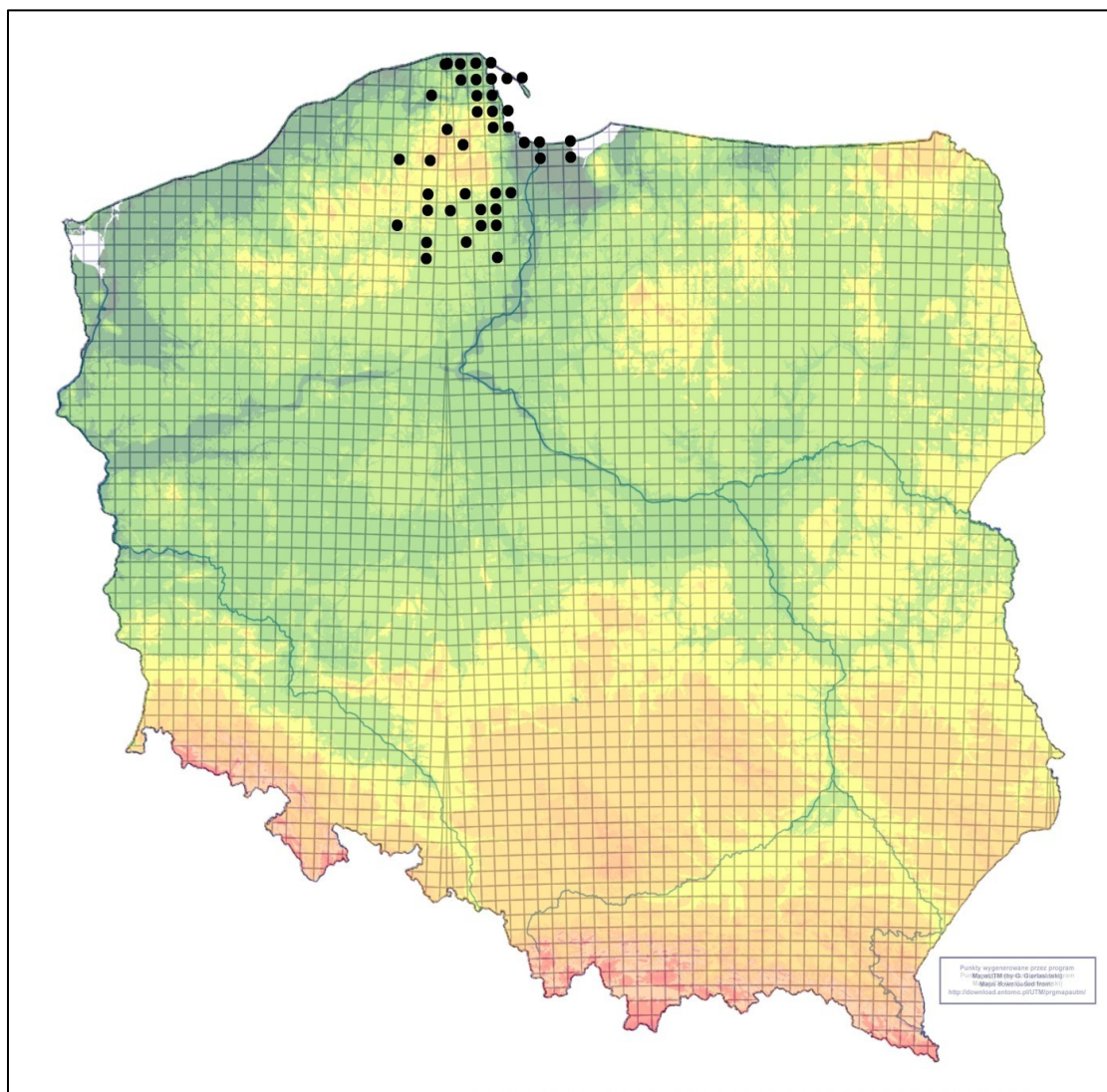
Geograficzne i ekologiczne rozmieszczenie Tabanidae jest uzależnione od ich strategii życiowych, polegających na drapieżnictwie (larwy) i pasożytnictwie - hematofagii (dorośle samice). Ofiarami samic padają znaczących wymiarów zwierzęta stałocieplne, których krew służy jako wysokobiałkowy pokarm wymagany do produkcji jaj. Stanowią poważne zagrożenie dla dzikich zwierząt, bydła, koni, a także ludzi z uwagi na bolesne ukąszenia samic, które poszukują średnio dziesięciu żywicieli celem pobrania ich krwi potrzebnej do złożenia jaj. Jest to nieodłącznie związane z transmisją patogenów i powodowanych przez nie chorób, często bardzo groźnych (Takáč i in., 2006). Duże gatunki ślepaków potrafią jednorazowo pobrać do 0,5 ml krwi, co podczas masowych pojawów znacząco osłabia organizmy żywicielskie (Hollander i Wright, 1980). Samce wszystkich gatunków są wyłącznie melitofagiczne - odżywiają się nektarem i pyłkiem kwiatowym. Wyjątkiem w rodzinie Tabanidae jest plemię Pangoniini, którego przedstawiciele obu płci są obligatoryjnymi melitofagami. Preferowanymi siedliskami postaci dorosłych ślepaków są otwarte, nasłonecznione obszary takie jak, pastwiska, łąki, stepy, sawanny, choć część gatunków chętnie przemierza lasy w celu zlokalizowania ofiary. Imagines, wymagające stałego źródła wody, występują szczególnie licznie w pobliżu środowisk rozwoju larw, co przekłada się na ich największą liczebność na obszarach bagiennych, w pobliżu rzek, jezior, stawów i torfowisk. Pojaw imagines na terenie Polski ma miejsce w miesiącach letnich, od maja do września, przy czym u niektórych gatunków trwa maksymalnie dwa miesiące. Larwy gatunków rodzimych przechodzą cykl rozwojowy w środowisku wodnym, wilgotnej lub suchej glebie, a także w murszu drewna. Szereg informacji dotyczących różnorodności fauny, biologii, w tym dynamiki sezonowej i behawioru ślepaków Polski przedstawił Trojan (1979).

Stan poznania bąków na obszarze wschodniego Pomorza Polski jest stosunkowo dobry. W dawnej literaturze opublikowano informacje o występowaniu dwóch gatunków w okolicach Gdańska (Bachmann, 1858), trzech pospolitych gatunków stwierdzonych w Helu (Brischke, 1887a, 1888), czterech w Dzierżążnie na Kaszubach (Brischke, 1887b), pięciu w Stegnie (Brischke, 1889) oraz dziesięciu w Gdańsku-Oliwie i pobliskim Jelitkowie (Czwalina, 1893). Ponadto, Enderlein (1908) podał z kilku lokalizacji 6 gatunków bąków stwierdzonych w trakcie swojej ekspedycji entomologicznej na torfowiska wschodniego Pomorza. Najlepiej poznany był obszar Borów Tucholskich - Rübsaamen (1901) podał stąd 16 taksonów Tabanidae. Późniejsza literatura zawiera dane o występowaniu dwóch gatunków nad Zatoką Gdańską i Pucką (Szadziwski, 1983), siedmiu gatunków w Lasach Mirachowskich (Graczyk, 2004), trzech gatunków z rezerwatów roślinności kserotermicznej "Biała Góra" i "Miłachowo" (Ciechanowski i in., 2004), dwóch gatunków z miasta Gdyni (Kowalczyk i Senn, 2017), obejmuje także kilka stwierdzeń *Hybomitra tarandina* z Pojezierza Kaszubskiego i Borów Tucholskich (Rübsaamen, 1901; Karl, 1935; Ołdak i in., 2022).

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie wyników wieloletnich badań fauny bąków prowadzonych we wschodniej części Pomorza. Prezentowany przegląd gatunków, oparty na zaktualizowanym wykazie polskich Tabanidae, stał się również okazją do utrwalenia polskich nazw bąków i zaproponowania kilku nowych.

OBSZAR BADAŃ, MATERIAŁ I METODY

Obszar badań (wschodnia część Pomorza Polski) wyznaczono za Żóralskim i in. (2021). Dane przedstawione w niniejszej pracy zbierano w 42 kwadratach siatki UTM (10 x 10 km) (Ryc. 1). Do wygenerowania mapy użyto programu MapaUTM wersja 5.2 autorstwa Grzegorza Gierlasińskiego.

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk zbioru materiału.

Fig. 1. Distribution of sampling sites.

Niniejsze badania były skierowane na poznanie różnorodności fauny Tabanidae wschodniej części polskiego Pomorza i nie miały charakteru analizy ilościowej. Długi okres zbioru materiału przy użyciu zróżnicowanych metod na wielu stanowiskach, a także zaplanowane badania

Tabanidae Pojezierza Starogardzkiego (Kruzel, 2024), umożliwiły jednak wstępną ocenę liczebności i częstości występowania wykazanych gatunków. Materiał zebrano w latach 1985-2024. Imagines Tabanidae poławiano na pastwiskach, łąkach, skrajach lasów, nad brzegami rzek, w ogrodach, strefie szuwarowej zbiorników wodnych, na polnych drogach oraz wewnątrz budynków mieszkalnych. Kryteriami wyboru stanowisk do połowu materiału były: obecność stojących zbiorników wodnych oraz cieków, duże nasłonecznienie, możliwość dojazdu samochodem, który służył jako przynęta i pułapka, a także obecność potencjalnych żywicieli - koni i bydła. Część okazów zwabiła przynęta żywa - osoba poławiająca. Materiał zbierano siatką entomologiczną lub bezpośrednio z okien samochodu-pułapki i pomieszczeń mieszkalnych. Większość osobników zebrali autorzy niniejszej pracy (SK, RZ, WG). Ponadto wykorzystano materiały zebrane przez Jana Krzysztofa Kowalczyka (JKK), Bogusława Soszyńskiego (BS), Mirosława Soszyńskiego (MS), Dawida Graczyka (DG), Karola Szawaryna (KS), Jacka Wendzonkę (JW), Pawła Czechowskiego (PC) i Agnieszkę Soszyńską (AS), a także udokumentowane zdjęciami obserwacje z 2025 r. Magdaleny Jędro (MJ), Leszka Szarzyńskiego (LS) i Grzegorza Jędro (GJ).

W oparciu o literaturę (Trojan, 2007) przygotowano zaktualizowany wykaz Tabanidae Polski. Zastosowano nazwy o zaktualizowanym brzmieniu (aktualne kombinacje systematyczne) w myśl najnowszych koncepcji systematycznych w rodzajach *Atylotus* Osten-Sacken, 1876, *Chrysops* Meigen, 1803, *Hybomitra* Enderlein, 1922 i *Tabanus* Linnaeus, 1758. Gatunki obecnie stwierdzone w badanym regionie po raz pierwszy zaznaczono symbolem „♦”, gatunki wykazane tu wcześniej i potwierdzone - symbolem „◆”, a gatunki publikowane wcześniej jako obecne we wschodniej części Pomorza Polski, lecz nie potwierdzone w trakcie niniejszych badań - symbolem „◇”. W wykazie i prezentowanym przeglądzie gatunków zastosowano systematykę tożsamą z przedstawioną w pracy Moucha (1971). Podrodziny oraz należące do nich plemiona, rodzaje i gatunki podano w kolejności alfabetycznej. W przeglądzie zastosowano nadane wcześniej i utrwalone polskie nazwy gatunków i rodzajów. Proponowane, nowe nazwy polskie zaznaczono symbolem „*”.

WYKAZ TABANIDAE POLSKI

W wykazie gatunków Trojana (2007) *Hybomitra solstitialis* (Meigen, 1820) jest błędnie interpretowany i dotyczy *Hybomitra bimaculata* (Macquart, 1826). Z kolei *Hybomitra ciureai* Séguy, 1937 posiada cechy odpowiadające *Hybomitra solstitialis* (Meigen, 1820) i obecnie traktowany jest jako jego młodszy synonim (Zeegers, 2018). Status *Glaucops hirsutus* (Villers, 1789) również uległ zmianie, gdyż gatunek ten wraz z innymi przypisywanymi rodzajowi *Glaucops* Szilády, 1923 został przeniesiony do rodzaju *Tabanus* Linnaeus, 1758, starszego rodzajowego synonimu. Dwa kolejne gatunki były włączane do *Ochrops* Szilády, 1915, lecz obecnie należą do rodzaju *Atylotus* Osten-Sacken, 1876: *Atylotus plebeius* (Fallén, 1817) oraz *Atylotus sublunaticornis* (Zetterstedt, 1842).

Rząd: **Diptera** Linnaeus, 1758

Podrząd: **Brachycera** Macquart, 1825

Infraorder: **Tabanomorpha** Rohdendorf, 1961

Nadrodzina: **Tabanoidea** Coquillett, 1901

Rodzina: **Tabanidae** Latreille, 1802

Podrodzina: **Chrysopsinae** Lutz, 1905

Plemię: **Chrysopsini** Enderlein, 1922

Chrysops Meigen, 1803

1 – *caecutiens* (Linnaeus, 1758) ♦

2 – *divaricatus* Loew, 1858 ♦

3 – *parallelogrammus* Zeller, 1842

4 – *relictus* Meigen, 1820 ♦

5 – *rufipes* Meigen, 1820

6 – *sepulcralis* (Fabricius, 1794) ◇

7 – *viduatus* (Fabricius, 1794) ♦

= *pictus* Meigen, 1820

Silvius Meigen, 1820

8 – *alpinus* (Scopoli, 1763)

Podrodzina: **Pangoniinae** Loew, 1860

Plemię: **Pangoniini** Latreille, 1802

Pangonius Latreille, 1802

9 – *pyritosus* (Loew, 1859)

Podrodzina: **Tabaninae** Loew, 1860

Plemię: **Diachlorini** Lutz, 1909

Philipomyia Olsufjev, 1964

10 – *aprica* (Brullé, 1832)

Plemię: **Haematopotini** Bequaert, 1930

Haematopota Meigen, 1803

11 – *bigoti* Gobert, 1880

12 – *crassicornis* Wahlberg, 1848 ♦

13 – *grandis* Meigen, 1820

14 – *italica* Meigen, 1804 ♦

15 – *pluvialis* (Linnaeus, 1758) ♦

16 – *scutellata* (Olsufjev, Moucha & Chvála, 1964)

17 – *subcylindrica* Pandellé, 1883 ♦

Heptatoma Meigen, 1803

18 – *pellucens* (Fabricius, 1777) ♦

Plemię: **Tabanini** Enderlein, 1922

Atylotus Osten-Sacken, 1876

= *Ochrops* Szilády, 1915

19 – *fulvus* (Meigen, 1804)

20 – *loewianus* (Villeneuve, 1920)

21 – *plebeius* (Fallén, 1817)

22 – *rusticus* (Linnaeus, 1767) ♦

23 – *sublunaticornis* (Zetterstedt, 1842)

Hybomitra Enderlein, 1922

24 – *arpadi* (Szilády, 1923)

25 – *auripila* (Meigen, 1820)

26 – *bimaculata* (Macquart, 1826) ♦

27 – *caucasica* (Enderlein, 1925)

28 – *distinguenda* (Verrall, 1909) ♦

29 – *kaurii* Chvála & Lyneborg, 1970

30 – *lundbecki* Lyneborg, 1959 ♦

31 – *lurida* (Fallén, 1817) ◇

32 – *micans* (Meigen, 1804)

33 – *montana* (Meigen, 1820)

34 – *muehlfeldi* (Brauer, 1880) ♦

35 – *nigricornis* (Zetterstedt, 1842)

36 – *nitidifrons* (Szilády, 1914) ♦

37 – *pilosa* (Loew, 1859)

38 – *solstitialis* (Meigen, 1820) ♦

= *ciureai* Séguy, 1937

39 – *tarandina* (Linnaeus, 1758) ♦

Tabanus Linnaeus, 1758

= *Glaucops* Szilády, 1923

40 – *autumnalis* Linnaeus, 1761 ♦

41 – *bovinus* Linnaeus, 1758 ♦

42 – *bromius* Linnaeus, 1758 ♦

43 – *cordiger* Meigen & Wiedemann, 1820

44 – *glaucopis* Meigen, 1820

45 – *hirsutus* Villers, 1789

46 – *maculicornis* Zetterstedt, 1842 ♦

47 – *miki* Brauer, 1880 ♦

48 – *paradoxus* Jaennicke, 1866

49 – *quatuornotatus* Meigen, 1820

50 – *spodopterus* Wiedemann, 1820

51 – *sudeticus* Zeller, 1842 ♦

52 – *tergestinus* Egger, 1860

WYNIKI I DYSKUSJA

W ramach przeprowadzonych badań na obszarze wschodniego Pomorza Polski, przeanalizowano 491 okazów imagines z rodziny Tabanidae. Materiał obejmował 23 gatunki bąków z 6 rodzajów.

Rodzina: **Tabanidae** Latreille, 1802
Podrodzina: **Chrysopsinae** Lutz, 1905
Plemię: **Chrysopsini** Enderlein, 1922
Rodzaj: **Chrysops** Meigen, 1803 - ślepek

Chrysops caecutiens (Linnaeus, 1758) - ślepek pospolity

Podawany z Helu (Brischke, 1887a, 1888), Dzierżążna (Brischke, 1887b), Stegny (Brischke, 1889), Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893) oraz Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025).

MATERIAŁ (4 ♂♂ 45 ♀♀). Nadmorski PK (otulina): Czarny Młyn [CF27], 18.06.2002, 1 ♂, leg. BS; Bory Tucholskie: Suszek [XV85], 09.06.2005, 1 ♂, leg. WG; Puszcza Darżłubska: Reda Pieliszewo [CF25], 25.05.2012, 1 ♂, 1 ♀, leg. RZ, 20.06.2019, 2 ♀♀, leg. RZ, 06.06.2020, 1 ♀, leg. RZ, 17.06.2020, 2 ♀♀, leg. RZ, 26.06.2020, 2 ♀♀, leg. RZ, 08.06.2023, 3 ♀♀, leg. RZ, 16.07.2023, 1 ♀, leg. RZ, 20.06.2024, 2 ♀♀, leg. RZ, 05.07.2024, 1 ♀, leg. RZ; Kępa Oksywska: Dębogórze Wybudowanie [CF35], 16.06.2016, 1 ♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Gołuh [CE08], 26.06.2016, 1 ♀, leg. RZ; Kępa Oksywska: Kazimierz k. Reda [CF35], 15.06.2019, 1 ♂, 3 ♀♀, leg. RZ, 24.06.2020, 2 ♀♀, leg. RZ, 02.07.2023, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Źródłiska rz. Gizdepki [CF25], 29.06.2019, 2 ♀♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Rekowo Górne [CF25], 29.06.2019, 2 ♀♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Mechowo, przy rez. Darżłubskie Buki [CF26], 18.06.2020, 2 ♀♀, leg. RZ; Kartoszyń [CF16], 10.06.2021, 2 ♀♀, leg. RZ, 28.05.2023, 1 ♀, leg. RZ, 03.06.2023, 2 ♀♀, leg. RZ, 24.06.2023, 3 ♀♀, leg. RZ, 07.07.2023, 1 ♀, leg. RZ; Trójmiejski PK: Reda [CF25], 16.06.2023, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Reda [CF25], 15.06.2024, 1 ♀, leg. RZ; Trzcińsk [CE39], 06.07.2024, 3 ♀♀, leg. SK; Mały Bukowiec [CE27], 12.07.2024, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 21.07.2024, 1 ♀, leg. SK.

Chrysops divaricatus Loew, 1858 - ślepek złocisty

Publikowany z miasta Gdyni (dzielnice: Wielki Kack i Redłowo) (Kowalczyk i Senn, 2017).

MATERIAŁ (10 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Gdynia: Jezioro Kackie [CF33], 02.06.2010, 1 ♀, leg. JKK, (Kowalczyk i Senn, 2017), 02.07.2010, 2 ♀♀, leg. JKK, (Kowalczyk i Senn, 2017), 20.07.2010, 1 ♀, leg. JKK; Gdynia: Polanka Redłowska [CF44], 17.07.2011, 1 ♀, leg. JKK, (Kowalczyk i Senn, 2017); Trójmiejski PK: Rez. Łęg n. Sweliną [CF43], 15.07.2017, 1 ♀, leg. DG, 08.07.2018, 1 ♀, leg. RZ, 15.07.2017, 1 ♀, leg. JKK; Kartoszyń [CF16], 07.07.2023, 2 ♀♀, leg. RZ.

***Chrysops relictus* Meigen, 1820 - ślepek czarnożółty**

Podawany z Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893) oraz Dębek, Pucka, Władysławowa, Kazimierza k. Redy i Chałup (Enderlein, 1908).

MATERIAŁ (4 ♂♂ 26 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Nadmorski PK: rez. Beka [CF36], 13.07.1995, 1 ♀, leg. BS, 08.07.1997, 3 ♂♂, leg. BS; Nadmorski PK: Piaśnickie Łąki [CF17], 25-30.07.2006, 2 ♀♀, leg. MS; PK Mierzeja Wiślana: Kąty Rybackie [CF82], 04.08.2009, 1 ♂, 1 ♀, leg. MS, 10.08.2010, 1 ♀, leg. MS; rez. Ujście Nogatu [CF81], 3-8.08.2010, 1 ♀, leg. MS; Gdańsk: Wyspa Sobieszewska [CF62], 15.06.2018, 1 ♀, leg. KS; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 15.08.2023, 3 ♀♀, leg. SK, 29.06.2024, 2 ♀♀, leg. SK, 21.07.2024, 2 ♀♀, leg. SK; Puszcza Darżłubska: Reda Pielieszewo [CF25], 16.07.2023, 1 ♀, leg. RZ, 05.07.2024, 1 ♀, leg. RZ; Niesiołowice [XA81], 17.07.2023, 1 ♀, leg. WG, 14.08.2023, 1 ♀, leg. WG; Żygowice [CE39], 18.07.2023, 1 ♀, leg. SK; Nadmorski PK (otulina): Mrzezino, rz. Reda [CF35], 29.07.2023, 1 ♀, leg. RZ; Bietowo [CE27], 12.08.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 13.08.2023, 1 ♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 06.07.2024, 2 ♀♀, leg. SK.

***Chrysops viduatus* (Fabricius, 1794) - ślepek plamkowany**

Znany z Wierzchucina (Enderlein, 1908) oraz rez. "Biała Góra" (Ciechanowski i in., 2004).

MATERIAŁ (2 ♂♂ 21 ♀♀). Nadmorski PK: rez. Białogóra [CF07], 10.06.1998, 1 ♂, leg. BS; rez. Ujście Nogatu [CF81], 07.08.2009, 1 ♀, leg. MS; Gdynia: Źródło Marii [CF33], 04.07.2013, 1 ♂, leg. JKK; Nadmorski PK (otulina): rez. Bielawa [CF27], 25.06.2014, 1 ♀, leg. BS; Trójmiejski PK: Rez. Łęg n. Sweliną [CF43], 18.06.2017, 1 ♀, leg. DG; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 15.07.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Puszcza Darżłubska: Jez. Dobrze [CF16], 07.07.2023, 1 ♀, leg. RZ; Trzcińsk [CE39], 08.07.2023, 1 ♀, leg. SK; Bietowo [CE27], 18.07.2023, 4 ♀♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 29.06.2024, 3 ♀♀, leg. SK, 21.07.2024, 5 ♀♀, leg. SK.

Podrodzina: **Tabaninae** Loew, 1860

Plemię: **Haematopotini** Bequaert, 1930

Rodzaj: **Haematopota** Meigen, 1803 - jusznic

***Haematopota crassicornis* Wahlberg, 1848 - jusznic gruborożka**

Publikowany z Gdańska-Jelitkowa (Czwalina, 1893).

MATERIAŁ (1 ♀). Gdańsk: Górki Wschodnie [CF52], 17.06.2017, 1 ♀, leg. KS.

***Haematopota italica* Meigen, 1804 - jusznic mozaikowa**

Podawany z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025).

MATERIAŁ (3 ♀♀). Puszcza Darżłubska: Reda Pielieszewo [CF25], 20.06.2019, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: między Mechowem a Darżłubiem [CF26], 17.07.2021, 1 ♀, leg. RZ; Lubieszyn [CE19], 02.08.2024, 1 ♀, leg. SK.

***Haematopota pluvialis* (Linnaeus, 1758) - juszynica deszczowa**

Pospolity gatunek, na obszarze wschodniego Pomorza Polski podawany dotąd z Helu (Brischke, 1887a, 1888; Enderlein, 1908), Dzierżązna (Brischke, 1887b), Stegny (Brischke, 1889), Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893), okolic Dębek, Pucka i Chałup (Enderlein, 1908), znad Zatoki Puckiej i Gdańskiej w tym z Gdańska-Górek Wschodnich (Szadziwski, 1983), a także z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025).

MATERIAŁ (9 ♂♂ 130 ♀♀). Żuławki [CF61], 07.07.1995, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK: rez. Beka [CF36], 13.07.1995, 2 ♀♀, leg. BS, 08.07.1997, 1 ♀, leg. BS, 24.07.2012, 1 ♀, leg. JKK, 20.06.2013, 1 ♀, leg. JKK, 22.06.2017, 2 ♀♀, leg. JKK; Nadmorski PK: rez. Słone Łąki [CF37], 19.06.1997, 1 ♀, leg. BS, 21.06.1997, 1 ♂, 1 ♀, leg. BS, 07.08.2009, 1 ♀, leg. BS, 11.06.2012, 1 ♂, leg. BS, 18.06.2012, 2 ♂♂, leg. BS; Nadmorski PK: Dębki [CF17], 29.07.1998, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK: Miodna Góra k. Chłapowa [CF56], 12.07.2001, 1 ♀, leg. BS; PK Mierzeja Wiślana: Kąty Rybackie [CF82], 01.08.2005, 1 ♂, leg. MS; Nadmorski PK: rez. Piaśnickie Łąki [CF17], 25-30.07.2006, 1 ♀, leg. MS; rez. Ujście Nogatu [CF81], 01.08.2006, 1 ♂, leg. MS, 18-26.07.2007, 1 ♀, leg. MS, 03.08.2009, 1 ♀, leg. MS, 02.08.2011, 1 ♀, leg. MS, 19.07.2012, 2 ♀♀, leg. MS; Bory Tucholskie: Rytel [XV86], 20.07.2008, 1 ♀, leg. MS; Bory Tucholskie: Huta Kalna [CE16], 28.07.2009, 1 ♀, leg. RZ; rez. Mewia Łacha k. Mikoszewo [CF62], 02.08.2009, 1 ♀, leg. MS, 23.07.2012, 1 ♀, leg. MS; Nadmorski PK: Torfowe Kłyle w Jastarni [CF46], 23.06.2010, 1 ♂, leg. AS; Kąty Rybackie [CF82], 10.08.2010, 1 ♀, leg. MS; Gdynia: Polanka Redłowska [CF44], 05.07.2011, 1 ♀, leg. JKK, 13.07.2011, 1 ♀, leg. JKK; Gdynia: Mały Kack, nad Kaczą [CF34], 26.07.2013, 1 ♀, leg. JKK; Gdynia: Klub Tenisowy Arka [CF44], 16.07.2014, 1 ♀, leg. JKK, 04.08.2014, 1 ♀, leg. JKK; Trójmiejski PK: Borowo [CF24], 18.07.2014, 1 ♀, leg. JKK; Gdańsk: Górki Wschodnie [CF52], 17.06.2017, 1 ♂, leg. KS; Trójmiejski PK: Rez. Łęg n. Sweliną [CF43], 22.07.2017, 2 ♀♀, leg. DG, 22.07.2017, 1 ♂, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Reda Pielieszewo [CF25], 06.08.2017, 2 ♀♀, leg. RZ, 12.07.2019, 1 ♀, leg. RZ, 03.08.2019, 1 ♀, leg. RZ, 16.07.2023, 1 ♀, leg. RZ, 20.06.2024, 1 ♀, leg. RZ, 05.07.2024, 4 ♀♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Rekowo Górne [CF25], 20.06.2019, 1 ♀, leg. RZ, 06.07.2019, 1 ♀, leg. RZ; Trójmiejski PK: Reda [CF25], 31.07.2019, 1 ♀, leg. RZ; Kępa Oksywska: Kazimierz k. Reda [CF35], 10.08.2019, 1 ♀, leg. RZ, 24.06.2020, 1 ♀, leg. RZ, 07.08.2020, 1 ♀, leg. RZ; Nadmorski PK (otulina): Dmuchowo k. Żarnowca [CF17], 14.08.2021, 1 ♀, leg. RZ; Trzebińsk [CE39], 23.06.2023, 6 ♀♀, leg. SK, 08.07.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 09.07.2023, 10 ♀♀, leg. SK, 11.08.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 06.07.2024, 4 ♀♀, leg. SK; Kartoszyń [CF16], 24.06.2023, 1 ♀, leg. RZ; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 15.08.2023, 1 ♀, leg. SK, 21.07.2024, 9 ♀♀, leg. SK; Puszcza Darżłubska: Jez. Dobrze [CF16], 07.07.2023, 1 ♀, leg. RZ; Bietowo [CE27], 18.07.2023, 10 ♀♀, leg. SK, 12.08.2023, 3 ♀♀, leg. SK, 13.08.2023, 21 ♀♀, leg. SK; Boroszewo [CE49], 11.08.2023, 3 ♀♀, leg. SK; Żabno [CE38], 11.08.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Lipia Góra Mała [CE38], 15.08.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Semlin [CE28], 15.08.2023, 1 ♀, leg. SK; Górne Maliki [CE28], 27.08.2023, 1 ♀, leg. SK; Nadmorski PK (otulina): Mrzezino, rz. Reda [CF35], 09.08.2024, 1 ♀, leg. RZ.

***Haematopota subcylindrica* Pandellé, 1883 - jusznicza nadmorska ***

MATERIAŁ (7 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Bietowo [CE27], 27.05.2023, 3 ♀♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 27.05.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 23.06.2023, 2 ♀♀, leg. SK.

Rodzaj: ***Heptatoma*** Meigen, 1803 - ciemięga

***Heptatoma pellucens* (Fabricius, 1777) - ciemięga błękitnooka**

Podawany z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025), rez. "Miłachowo" (Ciechanowski i in., 2004), miasta Gdyni (dzielnica Wielki Kack) i rezerwatu "Beka" w Nadmorskim Parku Krajobrazowym (Kowalczyk i Senn, 2017).

MATERIAŁ (2 ♂♂ 11 ♀♀). Nadmorski PK (otulina): Bielawskie Błota [CF27], 28.07.1985, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK: Białogóra [CF07], 10.08.1998, 1 ♀, leg. BS; Gdynia: Jezioro Kackie [CF33], 02.08.2010, 1 ♂, leg. JKK, (Kowalczyk i Senn, 2017); rez. Ujście Nogatu [CF81], 3-8.08.2010, 1 ♂, leg. MS; Nadmorski PK: rez. Beka [CF35], 24.07.2012, 1 ♀, leg. JKK, 24.07.2012, 1 ♀, leg. JKK, (Kowalczyk i Senn, 2017); Trójmiejski PK: rez. Łęg n. Sweliną [CF33], 28.08.2018, 1 ♀, leg. JKK; Puszcza Darżłubska: Rekowo Górne [CF25], 01.06.2019, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Reda [CF25], 05.06.2019, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Mechowo, przy rez. Darżłubskie Buki [CF26], 18.06.2020, 1 ♀, leg. RZ; Bietowo [CE37], 04.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 23.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Semlin [CE28], 17.05.2024, 1 ♀, leg. SK.

Plemię: ***Tabanini*** Enderlein, 1922

Rodzaj: ***Atylotus*** Osten-Sacken, 1876 - bączak

***Atylotus rusticus* (Linnaeus, 1767) - bączak zielonooki**

Podawany ze Stegny (Brischke, 1889), Karwi i Swarzewa (Enderlein, 1908) oraz rez. "Biała Góra" (Ciechanowski i in., 2004).

MATERIAŁ (5 ♂♂ 10 ♀♀). Nadmorski PK: rez. Beka [CF35], 08.07.1997, 1 ♂, 1 ♀, leg. BS, 24.07.2012, 1 ♀, leg. JKK; Nadmorski PK: rez. Piaśnickie Łąki [CF17], 01.08.1998, 1 ♂, leg. BS, 25-30.07.2006, 2 ♀♀, leg. MS; Nadmorski PK: rez. Słone Łąki [CF37], 16.07.2001, 1 ♀, leg. BS; PK Mierzeja Wiślana: Kąty Rybackie [CF82], 01.08.2005, 2 ♂♂, leg. MS; Bory Tucholskie: Wysocki Młyn [XV85], 19.06.2007, 1 ♂, leg. WG; Trzcińsk [CE39], 23.06.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Bietowo [CE37], 12.08.2023, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 29.06.2024, 2 ♀♀, leg. SK.

Rodzaj: *Hybomitra* Enderlein, 1922 - mitra *

Hybomitra bimaculata (Macquart, 1826) - mitra plamista

Pospolity, najczęściej w swoim rodzaju notowany w Polsce gatunek. Ze wschodniego Pomorza podawany jak dotąd tylko z Gdańska-Oliwy, jako *Theriopectes solstitialis* (Czwalina, 1893), jednakże informacje o gatunku *Tabanus tropicus* z Dzierżążna na Kaszubach (Brischke, 1887b) mogły również odnosić się do tego gatunku.

MATERIAŁ (4 ♂♂ 42 ♀♀). Nadmorski PK: Białogóra [CF07], 03.07.1997, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK: Dębki [CF17], 15.07.1997, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK (otulina): Czarny Młyn [CF27], 18.06.2002, 1 ♀, leg. BS; Bory Tucholskie: Drzewicz, oddz. 3f [XV67], 24.06.2013, 2 ♀♀, leg. JW, 09.06.2014, 1 ♀, leg. JW; Nadmorski PK (otulina): rez. Bielawa [CF27], 25.06.2014, 4 ♀♀, leg. BS; Trójmiejski PK: Reda [CF25], 31.05.2015, 1 ♂, 1 ♀, leg. RZ, 16.06.2023, 1 ♀, leg. RZ; Nadmorski PK: rez. Beka [CF35], 30.05.2017, 1 ♀, leg. JKK, 22.06.2017, 1 ♀, leg. JKK; Puszcza Darżłubska: Reda Pieleaszewo [CF25], 14.06.2019, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Rekowo Górne [CF25], 29.06.2019, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Mechowo, przy rez. Darżłubskie Buki [CF26], 18.06.2020, 1 ♀, leg. RZ; Puszcza Darżłubska: Jez. Dobre [CF16], 21.06.2020, 1 ♀, leg. RZ; Bietowo [CE37], 27.05.2023, 1 ♀, leg. SK, 04.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 05.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 06.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 07.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 27.05.2023, 1 ♀, leg. SK, 23.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 08.07.2023, 1 ♂, leg. SK; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 9 ♀♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 1 ♂, 1 ♀, leg. SK, 29.06.2024, 4 ♀♀, leg. SK; Niesiołowice [XA81], 08.07.2023, 1 ♀, leg. WG; Wdzydzki PK: Między wsiami Belfort i Schodno, uż. ekol. Żabińskich Błoto (Żôbinskich Błoto) [XV89], 31.05.2024, 1 ♂, leg. RZ; Mały Bukowiec [CE27], 12.07.2024, 2 ♀♀, leg. SK.

Hybomitra distinguenda (Verrall, 1909) - mitra tajgowa

Podany z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025).

MATERIAŁ (1 ♂ 2 ♀♀). Nadmorski PK: Białogóra [CF07], 03.07.1997, 1 ♀, leg. BS; PK Mierzeja Wiślana: Kąty Rybackie [CF82], 01.08.2005, 1 ♂, leg. MS; Puszcza Darżłubska: Jez. Dobre [CF16], 07.07.2023, 1 ♀, leg. RZ.

Hybomitra lundbecki Lyneborg, 1959 - mitra bagienna

MATERIAŁ (8 ♂♂ 9 ♀♀). Nadmorski PK: rez. Bielawa [CF27], 25.05.2003, 1 ♂, leg. BS; Kaszubski PK: Garcz [CF12], 02.06.2008, 1 ♀, leg. JKK; Nadmorski PK: rez. Beka [CF35], 06.06.2010, 1 ♂, leg. JKK, 30.05.2017, 2 ♂♂, leg. JKK; Gdynia: Klub Tenisowy Arka [CF44], 22.05.2013, 1 ♂, leg. JKK; Gdynia: Polanka Redłowska [CF44], 03.06.2013, 1 ♂, leg. JKK; Gdynia: Kacze Buki, bocznica PKP [CF33], 12.06.2013, 1 ♀, leg. JKK; Puszcza Darżłubska:

Mechowo, przy rez. Darżlubskie Buki [CF26], 18.06.2020, 1 ♀, leg. RZ; Bietowo [CE37], 27.05.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Mały Bukowiec [CE27], 27.05.2023, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE37], 27.05.2023, 1 ♀, leg. SK; Niesiołowice [XA81], 12.06.2023, 2 ♂♂, leg. WG; Wdzydzki PK: Między wsiami Schodno i Loryniec, użytek ekologiczny Wesków Bagna (Węsków Bagna), zbiornik północny [XV89], 31.05.2024, 1 ♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Joniny Małe, Jezioro Wdzydze przy punkcie widokowym naprzeciwko Wyspy Ostrów Mały [XV88], 01.06.2024, 1 ♀, leg. RZ.

***Hybomitra muehlfeldi* (Brauer, 1880) - mitra Muehlfelda ***

Obserwowany często, niekiedy w znacznej liczbie, podobnie jak na Pojezierzu Mazurskim (Graczyk i Giłka, 2002), choć w regionie wschodniego Pomorza Polski wcześniej nie był notowany.

MATERIAŁ (1 ♂ 34 ♀♀). Nadmorski PK: rez. Beka [CF35], 08.07.1997, 1 ♀, leg. BS, 20.06.2013, 3 ♀♀, leg. JKK; rez. Ujście Nogatu [CF81], 18-26.07.2007, 1 ♀, leg. MS, 02.08.2011, 3 ♀♀, leg. MS, 19.07.2012, 1 ♀, leg. MS; Bory Tucholskie: Rytel [XV86], 20.07.2008, 1 ♂, leg. MS; Trójmiejski PK: Rez. Łęg n. Sweliną [CF43], 15.07.2017, 1 ♀, leg. DG; Trzcińsk [CE39], 23.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 11 ♀♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 29.06.2024, 4 ♀♀, leg. SK; Bietowo [CE37], 18.07.2023, 1 ♀, leg. SK, 12.08.2023, 1 ♀, leg. SK; Wdzydzki PK: Płocice, rzeka Wda przy moście powyżej leśniczówki Płocice [XV89], 01.06.2024, 1 ♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Joniny Małe, Jezioro Wdzydze przy punkcie widokowym naprzeciwko Wyspy Ostrów Mały [XV88], 01.06.2024, 2 ♀♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Między wsiami Schodno i Loryniec, użytek ekologiczny Wesków Bagna (Węsków Bagna), zbiornik północny [XV89], 02.06.2024, 1 ♀, leg. RZ.

***Hybomitra nitidifrons* (Szilády, 1914) - mitra błyskoczoła**

Podany z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025).

MATERIAŁ (1 ♂ 3 ♀♀). Nadmorski PK (otulina): rez. Bielawa [CF27], 21.05.2001, 2 ♀♀, leg. BS; Bietowo [CE37], 20.05.2023, 1 ♀, leg. SK; Niesiołowice [XA81], 12.06.2023, 1 ♂, leg. WG.

***Hybomitra solstitialis* (Meigen, 1820) - mitra wstęgooka**

Gatunek do niedawna podawany pod nazwą *Hybomitra ciureai* Ségué, 1937. Na obszarze wschodniego Pomorza pospolity, podobnie jak na Pojezierzu Mazurskim (Graczyk i Giłka, 2002).

MATERIAŁ (1 ♂ 20 ♀♀). Pomorze Gdańskie: rez. Ujście Nogatu [CF81], 18-26.07.2007, 1 ♀, leg. MS, 3-8.08.2010, 1 ♀, leg. MS, 02.08.2011, 2 ♀♀, leg. MS, 19.07.2012, 2 ♀♀, leg. MS; Nadmorski PK: Osłonino, aleja lipowa [CF36], 03.08.2012, 1 ♀, leg. JKK; Trzcińsk [CE39],

23.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 28.06.2023, 1 ♀, leg. SK, 08.07.2023, 1 ♀, leg. SK; Starogard Gdański [CE38], 23.06.2023, 1 ♂, leg. SK; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 13.07.2023, 2 ♀♀, leg. SK, 21.07.2024, 6 ♀♀, leg. SK; Mały Bukowiec [CE27], 12.07.2024, 1 ♀, leg. SK.

Ryc. 2. A - samica *Hybomitra tarandina* składająca jaja; B - złoże jaj. Fot. G. Jędro.

Fig. 2. A - female of *Hybomitra tarandina* laying eggs; B - cluster of eggs. Phot. G. Jędro.

***Hybomitra tarandina* (Linnaeus, 1758) - mitra syberyjska**

Wszystkie dane i informacje o tym gatunku w Polsce do 2022 r. (w tym 4 osobniki ujęte w statystykach i materiale niniejszej pracy) zostały podsumowane i opublikowane w pracy Ołdaka i in. (2022). Ze wschodniego Pomorza Polski wymieniono tamże trzy historyczne lokalizacje: Chirkowa [później rez. Szczerkowo w Borach Tucholskich, obecnie rez. Brzęki

im. Z. Czubińskiego] (Rübsaamen, 1901) oraz Rekowo i Studzienice k. Bytowa (Karl, 1935). Najnowsze badania w latach 2023-25, ujęte w materiale niniejszej pracy, ujawniają obecność tego gatunku na kolejnych stanowiskach wschodniego Pomorza, w szczególności w pobliżu niewielkich jezior dystroficznych i lokalnie licznie. Na jednym ze stanowisk (użytek ekologiczny "Zolnica") udokumentowano składanie jaj przez samicę (Ryc. 2), a dwa kolejne - planowany rezerwat "Motowężę" i torfowisko k. Lipieńca planowane jako teren powiększenia rezerwatu "Gniazda Orła Bielika" - to miejsca w których stwierdzono wcześniej (Buczyński i Tończyk, 2013; Jędro i Jędro, 2020) rzadką, reliktową i zagrożoną wyginięciem ważkę *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) - iglicę małą. Oba te gatunki owadów to typowe stenobionty i zdają się mieć na obszarze Polski te same wymagania siedliskowe.

MATERIAŁ (13 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Niesiołowice [XA81], 07.06.1998, 1 ♀, leg. WG, (Ołdak i in., 2022), 19.06.2023, 1 ♀, leg. WG; Bory Tucholskie: Mrowiniec [XV85], 19.06.2006, 1 ♀, leg. WG, (Ołdak i in., 2022); Bory Tucholskie: Jez. Śpiewnik (dawna osada Śpiewnik) [XV85], 21.06.2006, 1 ♀, leg. WG, (Ołdak i in., 2022); Kartoszyń [CF16], 03.06.2021, 1 ♀, leg. RZ, (Ołdak i in., 2022); Trzcińsk [CE39], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 31.05.2024, 1 ♀, leg. SK; Wdzydzki PK: Jastrzębie Działyńskie, planowany rezerwat „Motowężę”, torfowisko („Bagna przy Jeziorze Motowężę”) [XV88], 01.06.2024, 1 ♀, leg. PC; Lipieniec, torfowisko planowane jako teren do powiększenia istniejącego rezerwatu "Gniazda Orła Bielika" (54.269269 17.546193) [XA61], 12.06.2025, 1 ♀, leg. MJ i LS; Dąbrówka, jezioro dystroficzne bez nazwy (54.622618 17.905790) [XA85], 20.06.2025, 1 ♀ udokumentowana zdjęciem, pośród 3 obserwowanych osobników, leg. GJ; Dąbrówka, użytek ekologiczny "Zolnica" (54.626241 17.909264) [XA85], 20.06.2025, 3 ♀♀ udokumentowane zdjęciami (w tym jedna samica składająca jaja - Ryc. 2), pośród 8 obserwowanych osobników, leg. GJ.

Rodzaj: *Tabanus* Linnaeus, 1758 - bąk

Tabanus autumnalis Linnaeus, 1761 - bąk leśnostepowy

Podawany z okolic Gdańska (Bachmann, 1858) oraz Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893).

MATERIAŁ (4 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Bietowo [CE27], 04.06.2023, 2 ♀♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 23.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Starogard Gdański [CE38], 10.07.2023, 1 ♀, leg. SK.

Tabanus bovinus Linnaeus, 1758 - bąk bydlęcy

Podawany z Helu (Brischke, 1887a, 1888), Dzierżążna (Brischke, 1887b), Stegny (Brischke, 1889), Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893), Dębek (Enderlein, 1908) oraz znad Zatoki Puckiej (Szadziński, 1983).

MATERIAŁ (22 ♀♀). Pomorze Gdańskie: Bory Tucholskie: Kosowa Niwa (leś.) [XV85], 01.08.1996, 1 ♀, leg. WG; Bietowo [CE27], 04.06.2023, 6 ♀♀, leg. SK; Trzcińsk [CE39], 23.06.2023, 5 ♀♀, leg. SK, 09.07.2023, 1 ♀, leg. SK; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 3 ♀♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 6 ♀♀, leg. SK.

***Tabanus bromius* Linnaeus, 1758 - bąk szary**

Podawany ze Stegny (Brischke, 1889) i Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893).

MATERIAŁ (1 ♂ 3 ♀♀). Bory Tucholskie: Rytel [XV86], 20.07.2008, 1 ♂, leg. MS; Puszcza Darżłubska: Jez. Dobrze [CF16], 21.06.2020, 1 ♀, leg. RZ; Szteklina [CE27], 13.07.2023, 1 ♀, leg. SK, 21.07.2024, 1 ♀, leg. SK.

***Tabanus maculicornis* Zetterstedt, 1842 - bąk pastwiskowy**

Podawany z Dol. Mirachowskiej Strugi w Kaszubskim Parku Krajobrazowym (Graczyk, 2004; Jędro i in. 2025). Ponadto, informację o niewystępującym w Polsce taksonie *Tabanus regularis* Jaennicke, 1866 w katalogu Czwaliny (1893) z Gdańska-Oliwy, interpretujemy jako dotyczącą polipolitego gatunku *T. maculicornis*.

MATERIAŁ (3 ♂♂ 26 ♀♀). Nadmorski PK: Dębki [CF18], 04.07.1996, 1 ♀, leg. BS; Nadmorski PK: Czarny Młyn [CF27], 18.06.2002, 1 ♀, leg. BS; Bory Tucholskie: Rytel [XV86], 20.07.2008, 1 ♀, leg. MS; Reda [CF25], 10.06.2010, 1 ♂, leg. RZ; Nadmorski PK: rez. Białogóra [XA97], 20.06.2013, 2 ♀♀, leg. BS; Bory Tucholskie: Drzewicz, oddz. 3f [XV67], 01.06.2014, 1 ♀, leg. J. Wendzonka; Kępa Oksywska: Kazimierz k. Reda [CF35], 15.06.2019, 1 ♂, leg. RZ; Bietowo [CE27], 27.05.2023, 1 ♀, leg. SK, 04.06.2023, 14 ♀♀, leg. SK, 27.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Szteklina [CE27], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Radziejewo [CE27], 24.06.2023, 1 ♀, leg. SK; Wdzydzki PK: Joniny Małe, Jezioro Wdzydze przy punkcie widokowym naprzeciwko Wyspy Ostrów Mały [XV88], 01.06.2024, 1 ♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Jastrzębie Dziemiańskie, planowany rezerwat „Motowężę”, torfowisko („Bagna przy Jeziorze Motowężę”) [XV88], 01.06.2024, 1 ♀, leg. RZ; Wdzydzki PK: Między wsiami Schodno i Loryniec, użytek ekologiczny Wesków Bagna (Wesków Bagna), zbiornik północny [XV89], 02.06.2024, 1 ♂, leg. RZ.

***Tabanus miki* Brauer, 1880 - bąk Mika ***

MATERIAŁ (2 ♀♀). Bory Tucholskie: Przewodnik n. Osiek [CE35], 13.07.2005, 1 ♀, leg. BS; Bory Tucholskie: Mrowiniec [XV85], 19.06.2006, 1 ♀, leg. WG.

***Tabanus sudeticus* Zeller, 1842 - bąk wielki ***

Dotychczas stosowaną polską nazwę, bąk brązowy, traktujemy jako nieadekwatną, gdyż imagines *Tabanus sudeticus* nie mają barwy brązowej. Dla tego największego polskiego przedstawiciela Tabanidae proponujemy nową nazwę - bąk wielki.

Podawany z Gdańska-Oliwy (Czwalina, 1893).

MATERIAŁ (1 ♀). Pomorze Gdańskie: Lubichowo [CE27], 14.07.2023, 1 ♀, leg. SK.

Obserwacje Tabanidae w regionie wschodniej części Pomorza Polski oparto na materiale gromadzonym przez 40 lat. Zbadano 491 osobników oznaczonych do 6 rodzajów i 23 gatunków, co stanowi ok. 45% fauny Tabanidae Polski. Najbardziej różnorodnymi rodzajami były *Hybomitra* (7 gatunków), *Tabanus* (6 gatunków) oraz *Chrysops* i *Haematopota* (po 4 gatunki); pozostałe, *Atylotus* i *Heptatoma* były reprezentowane przez pojedyncze gatunki. Najliczniej reprezentowane w zbadanym materiale były kolejno: *Haematopota pluvialis* (139 oznaczonych okazów), *Chrysops caecutiens* (49 okazów) i *Tabanus maculicornis* (29 okazów) (Tabela 1).

Tabela 1. Gatunki bąków (Diptera: Tabaniade) stwierdzone we wschodniej części polskiego Pomorza, w latach zbioru zbadanego materiału (1985-2024) w poszczególnych miesiącach: [+] 1-2 okazy, [++] 3-8 okazów, [+++] powyżej 8 okazów.

Table 1. Species of horse flies (Diptera: Tabanidae) recorded in the east part of Polish Pomerania, in years of sampling the material examined (1985-2024) in particular months: [+] 1-2 specimens, [++] 3-8 specimens, [+++] more than 8 specimens.

Gatunek Species	V	VI	VII	VIII	Liczba osobników Number of individuals
<i>Atylotus rusticus</i>		++	++	++	15
<i>Chrysops caecutiens</i>	++	+++	+++		49
<i>Chrysops divaricatus</i>		+	+++		10
<i>Chrysops relictus</i>		++	+++	+++	30
<i>Chrysops viduatus</i>		++	+++	+	23
<i>Haematopota crassicornis</i>		+			1
<i>Haematopota italica</i>		+	+	+	3
<i>Haematopota pluvialis</i>		+++	+++	+++	139
<i>Haematopota subcylindrica</i>	++	+			7
<i>Heptatoma pellucens</i>	+	++	++	++	13
<i>Hybomitra bimaculata</i>	++	+++	++		46
<i>Hybomitra distinguenda</i>			+	+	3
<i>Hybomitra lundbecki</i>	+++	++			17
<i>Hybomitra muehlfeldi</i>		+++	++	++	35
<i>Hybomitra nitidifrons</i>	++	+			4
<i>Hybomitra solstitialis</i>		++	+++	++	21
<i>Hybomitra tarandina</i>	+	+++			13
<i>Tabanus autumnalis</i>		++	+		4
<i>Tabanus bovinus</i>		+++	+	+	22
<i>Tabanus bromius</i>		+	++		4
<i>Tabanus maculicornis</i>	+	+++	+		29
<i>Tabanus miki</i>		+	+		2
<i>Tabanus sudeticus</i>			+		1
Liczba osobników / Number of individuals	29	221	159	82	491
Liczba gatunków / Number of species	8	21	18	10	

W odniesieniu do danych publikowanych wcześniej z obszaru wschodniego Pomorza Polski, nie udało się w niniejszych badaniach potwierdzić występowania dwóch gatunków: *Chrysops sepulcralis* (Fabricius, 1794), znanego z okolic Gdańska (Bachmann, 1858) oraz *Hybomitra lurida* (Fallén, 1817) podawanego wcześniej z wydm wędrujących koło Dębek (Enderlein, 1908). Uwzględniając powyższe dane, lista Tabanidae badanego obszaru obejmuje 25 gatunków, tj. ponad 48% fauny Polski.

Światło- i ciepłolubne imagines Tabanidae pojawiały się w miesiącach letnich i wykazywały się najwyższą aktywnością w długie i słoneczne dni. Pojaw postaci dorosłych trwał od początku maja do końca sierpnia. W miesiącach rozpoczynających i zamykających sezon pojawiało się odpowiednio 8 i 10 gatunków. Największą liczbę gatunków odnotowano w czerwcu (wszystkie z wyjątkiem *Hybomitra distinguenda* i *Tabanus sudeticus*), nieco niższą w lipcu (18 gatunków). Najwięcej osobników zebrano w latach 2023 (217 osobników) i 2024 (77 osobników) (Tabela 1).

PODZIĘKOWANIA

Serdecznie dziękujemy Janowi Krzysztofowi Kowalczykowi za udostępnienie materiałów zebranych na Pomorzu oraz wszystkim osobom wymienionym w sekcji „Materiał i metody”, które przekazały okazy Tabanidae i dane na temat tych muchówek. Za konstruktywne uwagi dziękujemy recenzentom. Niniejszy artykuł dedykujemy entomologowi z Gdyni, Dawidowi Graczykowi (1969-2025).

LITERATURA

- Bachmann, H. (1858). Beiträge zur Insekten fauna Preussens. Bericht 5. Diptera, Zweiflüger. *Oester. Programm der Realschule, Insterburg*, str. 22.
- Brischke, C.G.A. (1887a). Bericht über eine Excursion nach Hela während des Juli 1887. *Bericht des Westpreussischen Botanisch-Zoologischen Vereins*, 10, 13–35.
- Brischke, C.G.A. (1887b). Bericht über eine zoologische Excursion nach Seeresen im Juni 1886. *Schriften der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig*, 6(4), 73–91.
- Brischke, C.G.A. (1888). Bericht über eine Excursion nach Hela während des Juli 1887. *Schriften der Naturforschenden Gesellschaft Danzig*, 7(1), 42–64.
- Brischke, C.G.A. (1889). Bericht über eine excursion nach Steegen, auf der frischen Nehrung, im Juli 1888. *Schriften der Naturforschende, Gesellschaft in Danzig*, 7(2), 193–209.
- Buczyński, P. & Tończyk, G. (2013). Dragonflies (Odonata) of Tuchola Forests (northern Poland). 1. Wdzydzki Landscape Park. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio C*, 68(1), 75–103.
- Catalogue of Life: <https://www.catalogueoflife.org/> (dostęp: 20.11.2025).
- Ciechanowski, M., Kowalczyk, J.K. & Błażuk, J. (2004). Waloryzacja rezerwatów roślinności kserotermicznej “Biała Góra”, “Kwidzyńskie Ostnice” i “Miłachowo” (woj. pomorskie) w oparciu o wybrane elementy fauny (Insecta, Amphibia, Reptilia, Aves, Mammalia). *Przegląd Przyrodniczy*, 15(3–4), 83–108.
- Czwalina, G. (1893). Neues Verzeichnis der Fliegen Ost- und Westpreussens. *Beiträge zum Osterprogramm des Altstädtischen Gymnasiums (Königsberg)*, 9, 1–34.

- Enderlein, G. (1908). Biologisch-faunistische Moor- und Dünen- Studien. *Bericht des Westpreussischen Botanisch-Zoologischen Vereins*, 30, 54–238.
- Graczyk, D. (2004). Bąki (Diptera: Tabanidae). W: Ciechanowski M., Fałtynowicz W. & Zieliński S. (red.). Przyroda projektowanego rezerwatu „Dolina Mirachowskiej Strugi” na Pojezierzu Kaszubskim (północna Polska). *Acta Botanica Cassubica*, 4, 86.
- Graczyk, D. & Giłka, W. (2002) Bąki (Diptera: Tabanidae) miejscowości Wyskok na Mazurach [Horse flies (Diptera: Tabanidae) from Wyskok village in the Masurian Lakelands], *Wiadomości Entomologiczne*, 21(1), 35–37.
- Hollander, A.L. & Wright, R. E. (1980). Impact of tabanids on cattle: blood meal size and preferred feeding sites. *Journal of Economic Entomology*, 73, 431–433. <https://doi.org/10.1093/jee/73.3.431>
- Jędro, G., Jędro, M. & Tończyk, G. (2025). Fauna bezkręgowców. [W:] Buliński, M., Przewoźniak, M. & Sikora, A. (red.) Kaszubski Park Narodowy. Studium dla potrzeb utworzenia Parku. Gdańskie Towarzystwo Naukowe, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk-Poznań, str. 172–200.
- Jędro, M. & Jędro, G. (2020). Nowe stanowiska iglicy małej *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840) (Odonata: Coenagrionidae) w Parku Krajobrazowym “Dolina Słupi”. *Odonatrix*, 16(4), 1–7.
- Karl, O. (1935). Die Fliegenfauna Pommerns. Diptera Brachycera. *Stettiner Entomologische Zeitung*, 96(1), 106–130.
- Kowalczyk, J.K. & Senn, P. (2017). Interesujące gatunki muchówek (Diptera) stwierdzone w Gdyni [Interesting species of flies (Diptera) recorded in Gdynia (N. Poland)]. *Dipteron*, 33, 1–13. <https://doi.org/10.5281/zenodo.852645>
- Kruzel, S. (2024). Fauna ślepaków (Diptera: Tabanidae) Pojezierza Starogardzkiego. Praca magisterska wykonana w Pracowni Zoologii Systematycznej Katedry Zoologii Bezkręgowców i Parazytologii Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 47 str.
- Moucha, J. (1971). Type-specimens of Palaearctic Tabanidae (Diptera) in the British Museum (Natural History). *Acta Faunistica Entomologica Musei Nationalis Pragae*, 14(157), 21–31.
- Ołdak, K.A., Żóralski, R. & Giłka, W. (2022). Rzecz o tęgim ślepaku, *Hybomitra tarandina* (Diptera: Tabanidae) i jego występowaniu w Polsce [On the robust horsefly, *Hybomitra tarandina* (Diptera: Tabanidae) and its occurrence in Poland]. *Dipteron*, 38(03), 22–31. <https://zenodo.org/record/7416505>
- Rübsaamen, E.H. (1901). Bericht über meine Reisen durch die Tucheler Heide in den Jahren 1896 und 1897. *Schriften der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig (Neue Folge)*, 10, 79–148.
- Szadziewski, R. (1983). Flies (Diptera) of the saline habitats in Poland. *Polskie Pismo Entomologiczne*, 53, 31–76.
- Takáč, P., Nunn, M.A., János, J., Pecháňová, O., Vrbjar, N., Vlasáková, P., Kozánek, M., Kazimírova, M., Hart, G., Nuttall, P.A. & Labuda, M. (2006). Vasotab, a vasoactive peptide from horse fly *Hybomitra bimaculata* (Diptera, Tabanidae) salivary glands. *Journal of Experimental Biology*, 209(2), 343–352. <https://doi.org/10.1242/jeb.02003>
- Trojan, P. (1979). Tabanidae. Ślepaki. (Insecta: Diptera). Fauna Polski, Tom 8. PWN, Warszawa, 309 str.
- Trojan, P. (2007). Tabanidae, str. 83-85. [W:] Bogdanowicz W., Chudzicka E., Pilipiuk I. & Skibińska E. Fauna Polski, Charakterystyka i wykaz gatunków, Tom II, Insecta pro parte (Coleoptera, Hemiptera, Hymenoptera et Lepidoptera excluduntur), Entognatha. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa, 505 str.

- Zeegers, T. (2018). A new synonymy in the horsefly genus *Hybomitra* (Diptera: Tabanidae). *Nederlandse Faunistische Mededelingen*, 50, 89–92.
- Żóralski, R., Kowalczyk, J.K., Marynkiewicz, Z., Spychalski, W., & Giłka, W. (2021). Łowikowate (Diptera: Asilidae) wschodniego Pomorza Polski. *Dipteron*, 37(07), 436–473. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5744572>

SUMMARY

This research of Tabanidae in the eastern part of Polish Pomerania was based on a rich material (491 examined individuals) collected in 1985-2024. The specimens were identified to 6 genera and 23 species. The most diverse genera were *Hybomitra* (7 species), *Tabanus* (6 species), and *Chrysops* and *Haematopota* (4 species each). The most abundant species were *Haematopota pluvialis*, *Chrysops caecutiens*, and *Tabanus maculicornis*. *Haematopota crassicornis*, *H. subcylindrica*, *Hybomitra distinguenda*, *H. lundbecki*, *H. muehlfeldi*, *H. nitidifrons*, *H. solstitialis*, *Tabanus autumnalis*, *T. bromius*, *T. miki*, and *T. sudeticus* were rarely observed in the study region and/or have not been recorded here prior to this research. Adult appearance lasted from early May to late August. Eight and 10 species appeared in the opening and closing months of the season; the highest number of species was recorded in June (all except *Hybomitra distinguenda* and *Tabanus sudeticus*), and a slightly lower number in July (18 species). In a presented systematic review, updated scientific names were used in accordance with the current systematic/nomenclatural concepts, based on which a new checklist of Polish Tabanidae was provided. Polish names of horse flies were also consolidated and several new ones were proposed.

<https://pte.up.poznan.pl/pte/dipteron/redakcja.htm>

© Polskie Towarzystwo Entomologiczne 2025

Licensed under a Creative Commons Attribution License